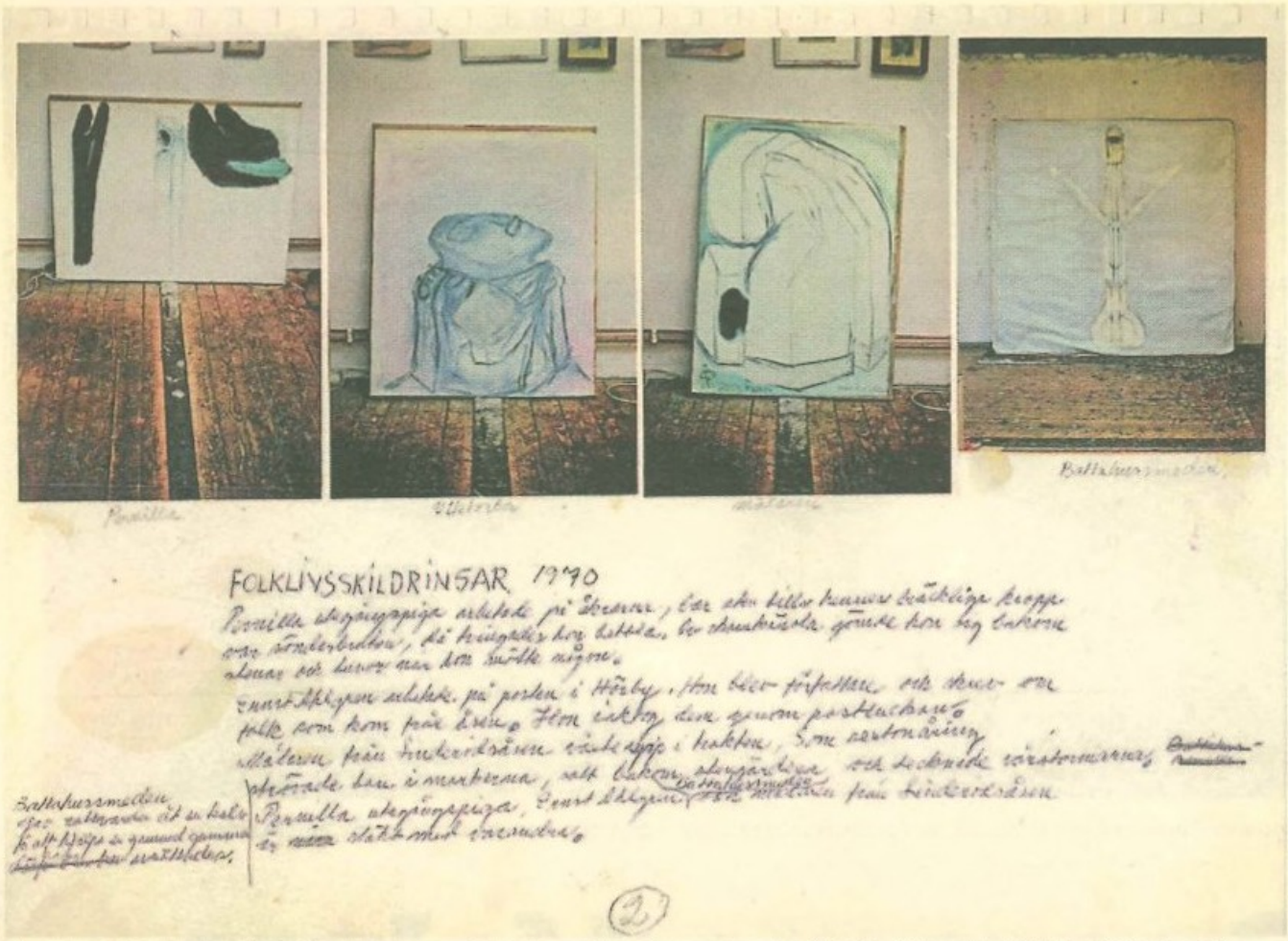

FOTO: TORSTEN ANDERSSON

Antingen är Torsten Anderssons postumt utgivna skissalbum ett rop på hjälp eller ett stolt "dra åt helvete".

Utsökt men inte insmickrande. Torsten Anderssons skisshäfte väcker frågor men ger inga färdiga svar.

BÖCKER

Magnus Bons
"Torsten Andersson – Identitetsfrisen"
Bokförlaget Langenskiöld

MÅLERIETS DÖD är något som proklameras med jämna mellanrum; kanske med en viss avmattning på senare år. Skälet är att ett flertal bra målare dykt upp på scenen. I ett sådant benådat läge önskar man att detta nya måleri får de vägvisare det förtjänar. Alla vet någonstans att konstkritikens roll är livsviktig när det gäller att skapa ett vitalt och expanderande utställningsliv. Utan det samtalet, utan den blicken kommer målarna att känna sig övergivna och utlämnade åt de falska och kortsiktiga domar som Marknaden fäller. Kritikerns uppdrag är att se mer än andra ser.

Reflexionen föranleds av en tankeväckande bok av Inger Marie Hahn Möller, "High, low & in between". Den handlar om den unge målaren Andreas Eriksson, aktuell som svensk representant vid årets Venedigbiennal.

"DET ÄR PÅ MÅNGA sätt ett grundläggande intresse för måleriet som medium och dess konstnärliga verkan som utgör fundamentet för Erikssons sätt att arbeta", skriver hon inledningsvis och fortsätter: "På ett egendomligt sätt är Erikssons konst både konceptuell och målerisk, den överbryggar på många sätt den historiska klyftan mellan dessa motsatta strategier."

Jag tvekar ett ögonblick hur jag skall uppfatta detta påstående. Har någon sagt det tidigare? Jag letar och hittar det till slut. Den 24 april 1854 skriver Eugène Delacroix i sin dagbok: "Skissen – "le croquis" – är i en viss mening ägget eller embryot till idén." Menar den franske målaren att det allra tidigaste utkastet – om än ofullgånget – rymmer hela målningens idé? Att det ligger förborgat i skissen? Det förefaller så. Vad som gör skissen så perfekt avpassad att uttrycka denna första idé, understryker Delacroix, är dess förmåga att bortse från detaljer och endast fånga ingivelsen. Den första idén. Om denna ursprungliga rörelse går förlorad i det färdiga verket är allt ett hopplöst misslyckande, hävdar Delacroix med viss hetta.

DET ÄR EN kompromisslös hållning som måste ha appellerat starkt till en målare som Torsten Andersson. Som en mycket personlig kommentar till Delacroix uppfattar jag Torsten Anderssons "Identitetsfrisen", den postuma artist book som utkommer i dagarna. Ett svart häfte – utsökt formgivet men knappast insmickrande. En berättelse som spänner över fyra decennier. Ett slags testamente.

Det handlar om identitet, på flera plan. Det handlar om identitet som konstnär – inför Historien. Och det handlar om identitet som människa – inför de döda anfäderna. Hur försona dessa vitt skilda världar? Själv menar Andersson att det är omöjligt. "Så föraktar jag den vanliga sammanblandningen av språk och person att jag vid roten särar de två begreppen." Orden är handskrivna, en otidsenlighet som vore patetisk om den inte också var totalt naken.

Amatörmässiga foton har limmats in. Antingen är detta svarta album ett rop på hjälp eller ett stolt "dra åt helvete"!

HUR NÅDDE Torsten Andersson denna nollpunkt? Den identitet han tidigt dras till och så småningom tvingas ikläda sig – ackompanjerad av en näktergal visserligen – blir en vålnad ur det förflutna: det tragiska Geniet. Man kan undra hur pass medvetet Torsten Andersson formar bilden av sig själv? Hur vill han bli sedd av den eftervärld han i grunden föraktar?

Förlusten av barndomens landskap och människor. Revanschen som konstprofessor. Katastrofer i Stockholm – det han kallar "Sorgens år". Flykten till Benarp. Ateljén som – när språkkampen är över – skall bli hans Mausoleum. Slutförvaringen av de 52 målade dukar som fanns där när han dog. Alla dessa stationer med sina tydliga kopplingar till en Tradition som han avsvurit sig. Vill han verkligen göra sig odödlig?

DET FÖRBLIR spekulationer. Svar kommer vi inte att få. Det enda som återstår är att uppsöka den plats som blev slutförvaringen och på nära håll se dessa extremt uppfordrande bilder. Drabbas av den paradoxala insikten att det enda som betydde något aldrig kunde fästas på en duk.

Benarp är från och med nu en av den svenska konstens stora vallfartsorter.

JAN HÅFSTRÖM
Konstnär
litteratur@dn.se

DN 11/5-11